

JOYCE CAROL OATES

Fiica groparului

Traducere din limba engleză și note de
MIRCEA PRICĂJAN

*Curtea
veche*

BUCUREȘTI, 2008

Cuprins

I. *În Valea Chautauqua* / 7

Prolog / 9

Chautauqua Falls, New York / 11

Milburn, New York / 65

II. *În lume* / 367

III. *De cealaltă parte* / 559

Epilog 1998–1999 / 603

Chautauqua Falls, New York

1

Într-o după-amiază de septembrie din 1959, o tânără muncitoare se întorcea acasă pe lângă Canalul de Barje Erie, în partea dinspre est a orașelului Chautauqua Falls, când prinse de veste că este urmărită, de la o distanță de aproximativ treizeci de pași, de un bărbat cu o pălărie panama pe cap.

O pălărie panama! Și haine ciudate, de culori deschise, un soi nemaivăzut în Chautauqua Falls.

Numele tinerei femei era Rebecca Tignor. Era măritată și numele soțului ei, Tignor, era unul de care se mândrea teribil.

— Tignor.

Atât de îndrăgostită și atât de copilăroasă în mândria ei, deși nu mai era o fetiță, ci o femeie măritată, o mamă. Totuși, rostea „Tignor“ de zeci de ori pe zi.

Își spunea acum, începând să păsească mai repede: *Ar face bine să nu mă urmărească, lui Tignor n-o să-i placă.*

Pentru a descuraja dorința bărbatului cu pălărie panama de-a o prinde din urmă și a-i vorbi așa cum unii bărbați, uneori, nu des, dar uneori, îi vorbeau, Rebecca înfipse tocurile încălțărilor ei de muncă în glod, fără pic de grație. Era oricum încordată, iritată ca un cal chinuit de muște.

Approape că-și zdrobise mâna la o presă în ziua aceea. Fusese cu mințile aiurea, blestemăție!

Iar acum asta. Omul ăsta! Să-i arunce o privire piezișă peste umăr, ca să nu-l încurajeze.

Nu părea să fie de prin părțile locului.

În Chautauqua Falls, bărbații o urmăreau uneori. Cel puțin cu ochii. Cel mai adesea, Rebecca încerca să nu bage de seamă. Crescuse printre frați, cunoștea „bărbații”. Nu era genul de fetiță timidă și temătoare. Era zdravănă, corporulentă. Îi plăcea să creadă că-și poate purta singură de grijă.

Dar după-amiaza asta părea cumva diferită. Una dintre acele zile călduroase, colorată în sepia. O zi în care-ți vine să plângi, Dumnezeu știe de ce.

Nu că Rebeca Tignor ar fi plâns. Niciodată.

Și: cărarea era pustie. Dacă striga după ajutor...

Porțiunea aceasta de cărare o știa ca pe propriul buzunar. O plimbare de patruzeci de minute, cu puțin sub trei kilometri. De cinci ori pe săptămână, Rebecca străbătea cărarea spre Chautauqua Falls și de cinci ori pe săptămână o străbătea înapoi spre casă. Cât de repede îi permiteau încălțărilor alea de muncă, blestematele.

Uneori trecea câte o barjă pe canal. Însuflețea puțin lucrurile. Se salutau, glumea cu băieții de pe barje. Ajunseseră să-și cunoască pe câțiva dintre ei.

Dar canalul era pustiu acum în ambele direcții.

Fir-ar să fie, da' agitată era! Transpira la ceafă. Și pe sub haine, la subsuori. Și inima-i bătea așa de tare, c-o durea, de parcă ceva tăios i-ar fi rămas blocat între coaste.

Tignor. *Unde* dracu' ești?

Nu-l învinuia, de fapt. O, la naiba, îl învinuia.

Tignor o aduseseră să trăiască acolo. La sfârșitul verii lui 1959. Ce-a citit Rebecca prima dată în ziarul din Chautauqua Falls a fost așa de dezgustător, că nu i-a venit să creadă: un localnic care-și omorâse soția, o bătuse și o aruncase în canal, undeva chiar pe porțiunea asta pustie de drum, și dăduse cu pietre în ea până se înecase. Pietre! Fuseseră nevoie poate de zece minute, le spusese omul polițistilor. Nu se lăudase, dar nici rușinat nu fusese.

Târfa-ncerca să mă părăsească, zisese el.

Ce povești dezgustătoare. Rebecca își dorea să n-o fi citit. Mai rău era că toți bărbații care o citiseră, inclusiv Niles Tignor, clătinaseră din cap, râzând înfundat în barbă.

Rebecca îl întrebase pe Tignor ce dracu' însemna asta: să râdă?

— Fiecare doarme după cum își așterne.

Asta spusese Tignor.

Rebecca avea o teorie. Că toate femeile din valea Chautauqua cunoșteau povestea aia sau una asemănătoare. Ce să faci dacă un bărbat te aruncă în canal. (Se putea și în râu. Același drac.) Așa că atunci când începuse să lucreze în oraș, trebuind să meargă pe cărarea de lângă canal, Rebecca născocise un mod de-a se salva când/dacă venea momentul.

Gândurile-i erau așa de vii și puternice, că ajunse curând să-și imagineze că deja i se întâmplase — sau că era pe cale să i se întâmple. Cineva (fără față, fără nume, un ins mai bine făcut decât ea) o îmbrâncise în apa noroioasă și ea trebuia să se zbată ca să-și salveze viața. *Scoate-ți imediat pantoful stâng cu vârful de la cel drept, apoi iute și celălalt! Și-apoi...* Avea doar câteva secunde, pantofii grei de muncă ar fi tras-o la fund ca niște nicovale. Odată desculță, ar fi avut în sfârșit o șansă; să-și smulgă jacheta, să scape de ea înainte să se îmbibe toată. Afurisiții ăia de pantaloni de muncă erau greu de scos, cu fermoar în față, și nasturi, și cu cracii cam strânsi pe coapse. O, la dracu', mai trebuia și să înoate în direcția opusă ucigașului...

Hristoase! Începea să se sperie singură. Tipul din spatele ei, ăla cu pălărie panama, probabil că era doar o coincidență. N-o urmărea, ci era doar în spatele ei.

Nu intenționat, ci doar întâmplător.

Totuși: nemernicul nu se putea să nu știe că ea era conștientă de prezența lui, că o speria. Un bărbat care urmărește o femeie într-un loc pustiu ca ăsta...

Fir-ar să fie, cât ura să fie urmărită! Ura și bărbații care o urmăreau doar din priviri.

Cu ani în urmă, Ma vârase în ea teama de Domnul. *Doar nu vei să pățești ceva, Rebecca! Bărbații se iau după o fată singură. Nici în băieții pe care îi cunoști nu poți avea încredere.*

Nici chiar în fratele ei mai mare, Herschel. Ma era îngrijorată că acesta i-ar putea face ceva. Sărmana Ma!

Rebecca n-a pățit nimic, cu toată îngrijorarea lui Ma.

Cel puțin, nu din câte își amintea ea.

Ma greșise ca naiba în atâtea privințe...

Rebecca zâmbi la amintirea acelei vechi vieți a ei, când era o fetiță din Milburn. Când nu era încă o femeie măritată la casa ei. O „virgină“. Acum nu se mai gândea la asta, totul rămăsese în urmă. Niles Tignor o salvase. Niles Tignor era eroul ei. El o luase din Milburn în mașina lui, fugiseră la Niagara Falls. Prietenele ei se pierduseră cu firea. Toate fetele din Milburn îl adorau pe Niles Tignor de la distanță. O adusese apoi pe mireasa lui, Rebecca, să trăiască la țară, la est și puțin la nord de Chautauqua Falls. Four Corners, așa se numea.

Fiul lor, Niles Tignor Jr., se născuse acolo. La sfârșitul lui noiembrie, Niley va împlini trei ani.

Se mândrea că este doamna Tignor și se mândrea că este mamă. Îi venea să-i strige bărbatului cu pălărie panama: *N-ai dreptul să mă urmărești! Mă pot apăra singură.*

Așa și era. Rebecca avea o bucată de metal ascuțit în buzunarul jachetei. Pe ascuns, fără stare, o atingea cu degetul.

Chiar dacă ăsta-i ultimul lucru pe care-l fac, domnule, O SĂ-ȚI LAS URME.

La școală, în Milburn, Rebecca trebuise uneori să se bată. Era fiica groparului din oraș și ceilalți copii o luau peste picior. Încercase să-i ignore, încercase din răspuțeri. Așa o sfătuisese mama ei. *Nu trebe să te cobori la nivelul lor, Rebecca.* Dar se coborâse. Se bătuse cu mâinile și cu picioarele, trebuia să se apere cumva. Într-o zi, directorul ăla nemernic o exmatriculase.

Sigur că nu atacase niciodată pe nimeni. Nu-și rănise cu adevărat niciun coleg, nici pe cei care o meritau. Dar nu se îndoia că, dacă ar fi fost destul de disperată, dacă s-ar fi luptat cu toată forța, ar fi putut răni o altă persoană, destul de rău.

A! Vârful bucății de fier era ascuțit ca o daltă de spart gheața. Va trebui s-o înfigă adânc în pieptul bărbatului. Sau în gâtul lui...

„Crezi că n-o pot face, jigodie? Pot.“

Rebecca se întreba dacă bărbatul cu pălărie panama, un străin pentru ea, nu era cineva pe care-l cunoștea Tignor. Cineva care-l cunoștea pe Tignor.

Soțul ei lucra în industria berii. Deseori, era pe drum zile, chiar săptămâni în șir. Deseori părea să prospere, dar uneori se plângea că n-are destui bani. Spunea că afacerea fabricării, îmbutelierii și livrării berii distribuitorilor din statul New York este de-o *competitivitate feroce*. După cum vorbea Tignor, cu atâta însuflețire, erai tentat să crezi că fabricanții își săreau unul altuia la beregată. Erai convins că o *competitivitate feroce* era un lucru bun.

Existau rivalități în afacerea cu bere. Existau sindicate, existau greve și șomaj temporar și conflicte de muncă și pichetări. În afacere, era nevoie de oameni precum Niles Tignor, care știau să se descurce în situații dificile. Tignor îi spusese Rebeccăi că existau printre dușmanii săi oameni care n-ar fi îndrăznit niciodată să se apropie de el — „Dar de soție, cu ea e altă mâncare de pește.“

Tignor îi spusese Rebeccăi că ar ucide cu mâinile goale pe oricine s-ar apropia de ea.

Bărbatul cu pălărie panama, voia Rebecca să creadă, nu prea semăna cu un berar. Pălăria lui de pai, ochelarii fumurii și pantalonii crem se potriveau mai mult cu soarele văratic de pe malul unui lac decât cu toamna de la periferia industrială a orașului Chautauqua Falls. Cămașă albă cu mâneci lungi, probabil bumbac de primă calitate ori chiar olandă. Papion.

Papion! Nimeni din Chautauqua Falls nu purta papion și-n mod sigur niciuna dintre cunoștințele lui Tignor.

Era ca și când l-ar fi văzut pe Bing Crosby sau pe dansatorul ăla incredibil de agil: Fred Astaire. Bărbatul cu pălărie panama era tipul ăsta de om. Un om care nu părea capabil să transpire, un om care ar zâmbi dacă ar vedea ceva frumos, un om nu într-un totu real.

Nu un om care să urmărească o femeie într-un loc pustiu și s-o acosteze.

(Așa-i?)

Rebecca își dorea să nu fie așa de târziu după-amiaza. În puterea zilei, nu s-ar fi simțit atât de stingheră.

Zi de zi acum, în septembrie, amurgul venea tot mai devreme. Imediat ce trecea Ziua Muncii, vedeai cu ochiul liber cum se scurtează zilele. Umbrele se ridicau mai vizibil dintre ierburile de lângă canal și apa neagră, scânteietoare ca pielea unui șarpe, semăna cu gândurile pe care încerci să le înlături, dar, într-un moment de slăbiciune, nu reușești. Cerul era doldora de nori ca o materie fibroasă strânsă în pumn și apoi eliberată. Aveau o stranie *vivacitate* malefică, tremurătoare. Prin pătura de nori, soarele apărea ca un ochi fioros care privea pieziș și făcea fiecare fir de iarbă de lângă potecă să iasă în evidență. Vedeai prea clar, te dureau ochii. Și apoi, soarele dispărea. Ce fusese clar înainte devenea cețos, murdar.

Nori grei de furtună se apropiu dinspre lacul Ontario. Pe-o așa vreme umedă, muștele înțepau.

Zumzăiau pe lângă fața Rebecăi, și ea scotea strigăte scurte de dezgust și panică, încercând să le alunge.

La fabrica Niagara Tubing, aerul fusese înăbușitor ca-n toiul verii. 43 de sufocante grade Celsius. Geamurile opacizate de funingine erau lovite oblig de raze și jumătate dintre ventilatoare erau stricate sau se mișcau atât de încet, că erau inutile.

Era doar o treabă temporară, la Niagara Tubing. Rebecca mai putea suporta doar câteva luni...

Ponta de sosire la 8:58 dimineața. Ponta de plecare la 5:02 după-masă. Opt ore. Cinci zile pe săptămână. Trebuia să porți ochelari și mănuși de protecție. Uneori și un șorț de protecție: atât de greu! Încins! Și pantofi de lucru cu bombeuri întărite. Maistrul le inspecta câteodată. Pe femei.

Înainte de fabrică, Rebecca lucrase într-un hotel: cameristă, așa i se spunea. Trebuia să poarte uniformă, nu-i plăcuse.

Pentru opt ore, câștiga 16,80 de dolari. Brut.

„E pentru Niley. O fac pentru Niley.“

Nu purta ceas de mână, nu purta niciodată ceas la Niagara Tubing. Praful fin intra în mecanism și-l strica. Dar știa că se apropie ora șase seara. Cu puțin după șase, avea să-l ia pe Niley de la vecini. Nicio javră care o urmărea pe cărarea de lângă canal n-o putea împiedica să-l ia.

Se pregătea să fugă. Dacă, dintr-odată. Dacă el, în spațele ei. Știa o ascunzătoare mai în față, de cealaltă parte a rambleului canalului. Nu se vedea de pe cărare. O conductă duhnitoare: făcută din foi de metal ruginit, un tunel adânc cam de patru metri, cu diametrul de un metru și jumătate. Putea să se lase jos și să fugă prin el și să iasă într-un câmp, doar dacă nu era cumva inundat. Bărbatul cu pălărie panna n-ar vedea unde s-a dus și, chiar dacă ar vedea, poate că nu și-ar dori s-o urmeze...

Pe când se gândea la această cale de scăpare, Rebecca renunță la idee: conducta dădea într-o mlaștină fetidă, un câmp de scurgere deschis. Dacă alerga într-acolo, s-ar împiedica, ar cădea...

Cărarea de lângă canal era locul ideal pentru urmărirea unei victime, bănuia Rebecca. Nu puteai să vezi dincolo de rambleu. Orizontul era nenatural de aproape. Dacă voiai să zărești cerul de pe cărare trebuia să te uiți în sus. Trebuia să ridici capul, să lungești gâtul. Fără ajutor, privirea nu reușea să descopere cerul.

Rebecca se simțea trădată. *Omul* o urmărise acolo! Unde ea era întotdeauna liniștită, bucuroasă că a ieșit din fabrică.

Întotdeauna admira natura, deși aceasta era lăsată în voia sortii, o sălbăticie. Întotdeauna se gândea la fiul ei, care o aștepta cu sufletul la gură.

Știa: sub nicio formă nu trebuia să cedeze. Sub nicio formă nu trebuia să-și arate frica.

Se va întoarce și-l va înfrunta — îl va înfrunta pe bărbatul cu pălărie panama. Se va întoarce, cu mâinile în șolduri, și-l va săgeta cu o privire în stilul lui Tignor.

Rosti, mișcându-și doar buzele, cuvintele pe care i le va spune: „Tu! Mă urmărești cumva?”

Sau: „Hei, domnule: sper că nu mă urmărești, nu?”

Sau, cu pulsul accelerat de ură: „Fir-ai să fii, da' *cine* te crezi de mă urmărești?”

Nu era o tânără timidă și nu era slabă. Nici la trup, nici la fire. Nu era o femeie foarte feminină. Nu avea nimic delicat, unduitor, suav în ea; mai degrabă se considera dură, viguroasă. Avea un chip izbitor, ochi foarte întunecați, mari și adunți, cu sprâncene negre și groase de bărbat, și o atitudine oarecum masculină în relația cu ceilalți. În principiu, disprețuia tot ce ținea de genul feminin. Nu exista decât atașamentul ei față de Tignor. Nu-și dorea să fie Tignor, ci doar să fie iubită de Tignor. Și totuși, Tignor nu era un bărbat comun, după părerea Rebeccăi. Altfel, în adâncul sufletului, disprețuia slăbiciunea femeilor. Era rușinată, înfuriată. Căci asta era slăbiciunea străveche a femeilor, slăbiciunea mamei ei, Anna Schwart. Slăbiciunea unei rase înfrânte.

La fabrică, bărbații o lăsau în pace, cel mai adesea. Știau că este măritată. Vedeau că nu dă niciun semn că le-ar dori avansurile. Nu li se uita niciodată în ochi. N-o interesa ce gânduri ar putea nutri ei pentru ea.

Și totuși: cu o săptămână în urmă, trebuise să-i țină piept unui cretin cu nasul pe sus care trecea întotdeauna aproape prin spatele ei când stătea la linia de asamblare, un bărbat care o măsura din priviri din cap până-n picioare ca s-o rușineze. Îi spusese s-o lase în pace, fir-ar să fie, că se va plânge maistrului, dar în toiul șuvoiului de cuvinte înghi-

țise pe nepregătite, iar vocea îi tremurase și cretinul înfumurat îi rânjise în față. *Mmm, iubire! Îmi plăci.*

Cu toate astea, nu voia să plece din fabrică. Afurisită să fie dacă o să plece.

Lucra la Niagara Tubing din martie. La linia de asamblare, muncă necalificată. Totuși, în fabrici se plătea mai bine decât în cazul celorlalte munci pentru femei — chelneriță, femeie de serviciu, vânzătoare. Nu era nevoie să le zâmbești clienților, să fii „plăcută“. Era doar o slujbă temporară, îi spusese prietenei ei Rita, care lucra și ea la Niagara Tubing, la linia de asamblare, și Rita râsese spunând că și pentru ea slujba de la Niagara Tubing era doar temporară. „Încă puțin și sunt de șapte ani aici.“

Orizontul închis te descumpănea, pentru că nu puteai găsi o cale de scăpare. În ierburi? Erau mărăcini, trandafiri sălbatici, tufe de urzici. În copaci? Departe de cărare, unde orice se putea întâmpla?

Podul de la Poor Farm Road era la distanță de cel puțin un kilometru și jumătate. Câte minute până acolo, nu putea estima: douăzeci? Și nu putea să fugă. Se întrebă ce s-ar putea întâmpla în acele douăzeci de minute.

Apa din canal tremura ca spinarea unei uriașe bestii adormite, al cărei cap nu-l puteai vedea. Doar corpul său, întins până la orizont.

Numai că nu era niciun orizont în față, de fapt. Canalul dispărea treptat într-o pâclă umbroasă, în depărtare. Ca șinele de tren când ochii îți joacă feste făcându-te să crezi că șinele se apropie una de cealaltă, îmbinându-se și dispărând, ca și când ar ieși din prezent și s-ar duce într-un viitor pe care nu-l poți vedea.

Ascunde-ți slăbiciunea. Nu poți rămâne copilă o veșnicie.

Nu era nici pe departe copilă. Era o femeie măritată, mamă. Avea o slujbă la Niagara Fiber Tubing în Chautauqua Falls, New York.

Nu era un minor dependent de mila adulților. Nu era calul de bătaie din Milburn. Fiica gospodarului, pe care toți o compătimeasc.

Acestea erau vremuri de avânt în industria americană postbelică. Așa ți se spunea. Așa părea. Fabricile lucrau la capacitate maximă în Chautauqua Falls, precum și-n celelalte orașe și orășele din jumătatea de nord a statului New York, unde cel mai mare și mai prosper era Buffalo. Cât era ziuica de lungă, cerul de deasupra văii Chautauqua era brăzdat de două feluri de nori: din aceia naturali, orizontali, și norii verticali, ca niște coloane, formați din fumul de la fabrici. Aveau nuanțe distincte și se înălțau din coșuri identice. Recunoșteai numaidecât fumul prăfos-oțelit și mirosind a cauciuc ce țășnea din coșurile fabricii Niagara Fiber Tubing.

La muncă, își purta părul lung și des strâns în coșite înfășurate în jurul capului, acoperit cu o năframă. Chiar și așa, când îl peria tot mirosea a fabrică. Părul ei care fusese de-un negru frumos, lucios, păr de țigăncușă, cum îi spunea Tignor, era acum uscat și sărmos și ros ca fierul ruginit. Nu avea decât douăzeci și trei de ani și își descoperea deja fire cărunte! Iar degetele îi erau bătătorite, unghiile decolorate, deși purta mănuși la muncă. Uriașii ochelari de protecție îi lăsau o urmă palidă pe față și adâncituri de-o parte și de alta a nasului.

Era o femeie măritată, de ce i se întâmpla ei asta?

Tignor fusese nebun după ea odată. Nu voia să creadă că acel timp a trecut.

Nu-i plăcuse de ea gravidă. Cu burta umflată și întinsă ca o tobă. Cu vinișoare viorii care păreau că stau să plesnească sub piele. Cu gleznelor, cu picioarele umflate. Cu răsuflarea tăiată. Căldura pielii ei — o ciudată căldură sexuală, o febră ce scârbea un bărbat.

Era înaltă, avea unu șaptezeci. Cântărea cam cincizeci și două de kilograme. Însărcinată cu Niley, cântărise șizeci și trei. Sănătoasă tun, zicea Tignor.